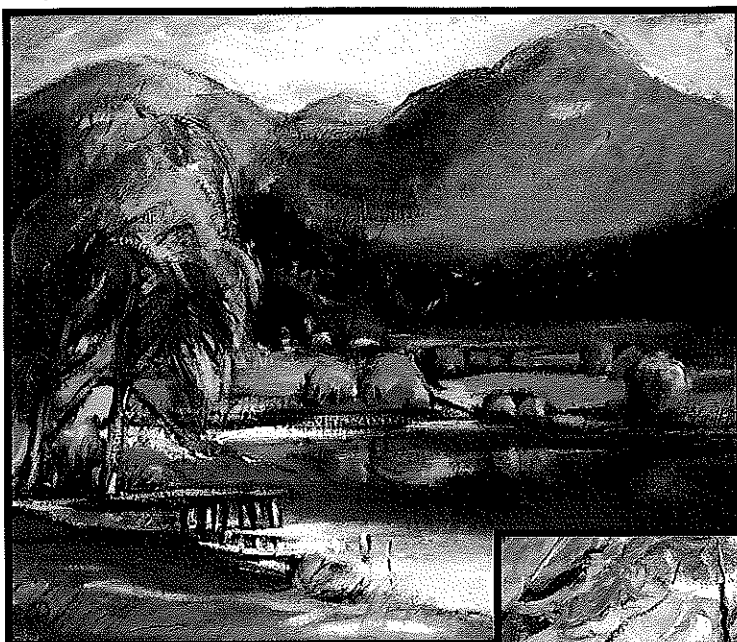

Razglednice našega kraja

Jezero

Miro Švigelj

Ljubljana

Miro Švigelj

Kako je nastala knjižica o našem kraju

Učenci drugega razreda Osnovne šole Preserje , Podružnične šole Jezero smo se pri naravoslovnem krožku pogovarjali o našem domačem kraju, o Podpeči in Jezeru. Ugotovili smo, da naša kraja skrivata v sebi veliko zanimivosti, ki pa jih marsikdaj ne poznamo dobro, zato jih tudi ne znamo ceniti. Ker nas je zanimalo, kako in kdaj sta kraja nastala, od kod sploh imeni krajev in kakšna je njuna zgodovina, smo se odločili, da bomo o tem poskušali izvedeti nekaj več. Brskali smo po knjigah, starih časopisih, obiskali domačine, ki o kraju veliko vedo, za pomoč pa smo poprosili tudi starše in stare starše.

Tako je nastala knjižica, v katero smo zapisali vse, kar smo o obeh krajih izvedeli iz pripovedovanj ljudi in zapisov v knjigah.

S knjižico smo želeli ohraniti del zgodovine kraja tako za nas kot tudi za bodoče rodove, kajti na svojo bogato zgodovino smo lahko ponosni.

Mentorica

Mirjana Kužatko

Mladi raziskovalci :

Medina Aličič, Damjan Boškovski, Anja Butko, Katja Ferko, Jan Golob,
Denis Hotič, Jure Konestabo, Laura Lukič, Gregor Mazi, Tanja Pleša,
Ana Suhadolnik in Domen Vidmar

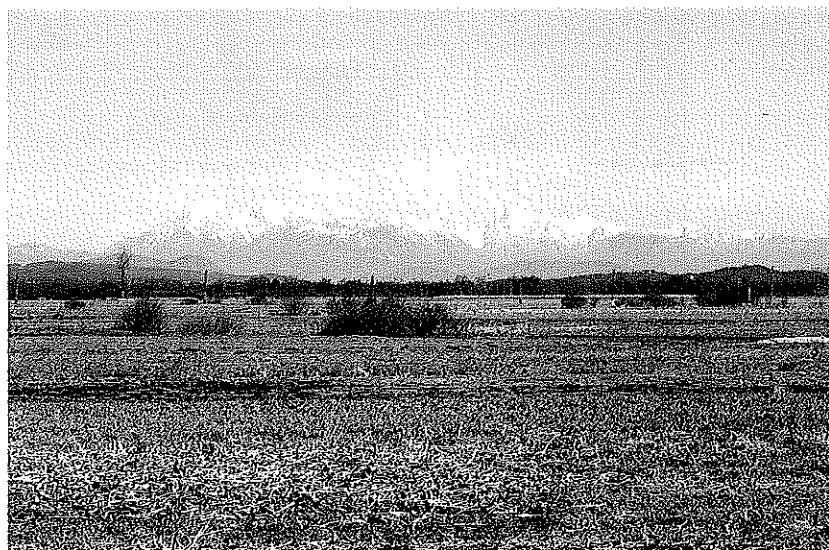
Kje ležita vasi Podpeč in Jezero

Vasi ležita na skrajnem južnem delu Ljubljanskega barja, ob cesti Ig - Borovnica in Notranje Gorice. Od Ljubljane sta oddaljeni približno 15 kilometrov. Za vase-
ma se dviga hrib Sv. Ana, ki je visok 482 metrov. Okoliški hribi so gosto poraščeni
z mešanimi gozdovi. Med listavci prevladujejo hrast, gaber in bukev, med iglavci
pa smreka in jelka, po kateri je dobila tudi ime tovarna Hoja v Podpeči. Gozdovi so
čisti in brez smeti, kajti ljudje ne mečemo odpadkov in smeti v naravo.

Ljubljansko barje je nastalo kot tektonska udorina. Mimo vasi teče reka Ljubljanica, ki vpliva tako na videz kraja, kot tudi na življenje ljudi ob njej. Reka v jesen-
skih in zimskih obdobjih večkrat poplavi bregove in polja v svoji bližini. Zato so
polja na barju primerna za pridelovanje koruze ter za travnike in pašnike.

Ob robu barja se dviga hrib Sveta Ana

Z barja se nudi lep pogled na Kamniške Alpe

Ljubljansko barje v pradavnini

Barjanska ravnina je dno mostiščarskega jezera. Leži na nadmorski višini 290 metrov.

Ljubljansko jezero je nastalo pred približno 7 000 leti. Zalivalo je ves južni del kotline med Ljubljano, Krimom, Vrhniko in Škofljico. V času, ko so tu živeli mostiščarji, je bila voda v jezeru globoka od 2 do 3 metre, z izjemo nekaterih globin, ki pa niso dosegle 6 metrov. Okoliški hribi so bili bogato poraščeni z gozdovi. Med drevesnimi vrstami sta tu prevladovala jelša in hrast.

Na obsežnih plitvinah jezera in na njegovih bregovih so ljudje pred 4 000 leti postavili svoja bivališča. V plitvine so zabili kole, nanje pa postavili lesene hiše. Po načinu gradnje so taka naselja imenovali mostišča, ljudi pa mostiščarje. Večje tako kolišče so arheologi odkrili ob bivši tovarni Ipko v Podpeči. Na tem delu v zadnjih letih opravljajo izkopavanja.

Mostiščarji so se sprva preživljali predvsem z lovom na jelene, medvede, ture, lose, bobre, z ribolovom in nabiranjem zelišč. V mlajši kameni dobi pa so svoje dejavnosti usmerili tudi v poljedelstvo in rejo udomačenih živali. V tem zgodovinskem obdobju so ljudje s tehniko brušenja že dosegli visoko stopnjo obdelave kamna, ki je bil glavna surovina za sekalna in rezilna orodja. V tem času se je razvilo tudi lončarstvo.

*Mostiščarska naselbina
Jeklorez po oljni sliki A. Grossa, Naturhistorisches Museum, Dunaj, 1893*

V razviti bronasti dobi, nekako sredi 2. tisočletja pred našim štetjem, je voda v južnem delu Ljubljanske kotline dosegla najnižjo možno nadmorsko višino, to je približno 289 metrov. Takrat to ni bilo več jezero, ampak močvirje, ki se je spremenjalo v šotno barje.

Ob vznožju hriba Sv. Lovrenc pri vasi Jezero so našli ostanke trdinske naselbine in orodja iz kremenca. Med Jezerom in Mateno pa so našli tudi drevak, to je čoln, s kakršnim so se mostiščarji vozili po jezeru.

Na enem izmed izžanskih kolišč pa so odkrili tudi pomembne ostanke živali - prve prarase evropskih oziroma evrazijskih psov : malega in velikega prašpica ter prednika ovčarskih psov. Ti dve rasi so ljudje že v davnini uporabljali pri delu, predvsem pri prevozu blaga.

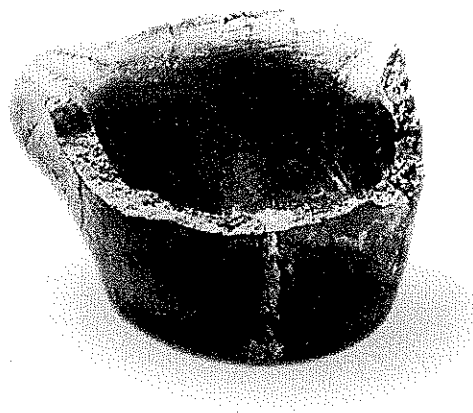
Preko barja je vodila tako imenovana jantarjeva pot, ki je povezovala Panonijo z Jadranom.

Ko so z barja izginili mostiščarji, so to področje naselili Kelti, za njimi pa Iliri, ki so jih kasneje nasledili Rimljani.

Življenje mostiščarjev in njihovo kulturo je opisal v knjigi Bobri pisatelj Janez Jalen.

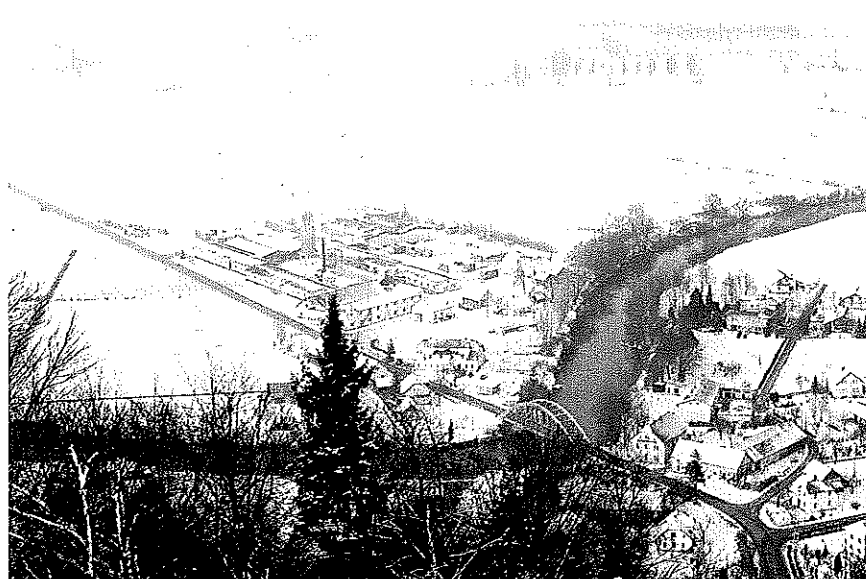
Bakreni bodali, stari približno 2000 let

*Glineni talilni lonček,
star približno 2000 let*

Posege v barje so izvajali že Rimljani. Dele barja so izsušili zaradi prometa. O tem pričajo najdbe rimskih cest na šotni plasti. Po rimski dobi se je barjanska kotlina znova zamočvirila.

Ponovna osušitvena dela so se zopet pričela v 18. stoletju. Zaradi osušitvenih del se je barje zelo spremenilo. Prenehalo je nastajanje šote. Šotno plast so ljudje odstranili. Nekaj so jo požgali, nekaj pa rezali in sušili za kurjavo. Zaradi rezanja šote in posedanja zemlje so leta 1851, 1895 in 1926 znova nastopile velike poplave. Mnogo ljudi, ki je živelo od rezanja šote, se je zaradi njenega pomanjkanja izselilo iz kraja. Veliko jih je odšlo v Ameriko. Danes najdemo tu le redke ostanke šote, uporabljajo pa jo predvsem za rahljanje zemlje.

Rimljani so prestavili strugo Ljubljanice bliže Podpeči

Barje je razglašeno za naravni rezervat. Naravoslovci upajo, da bo sedaj zopet omogočeno nastajanje šotnega mahu in šote. Z istim odlokom so zaščitene tudi barjanske rastline. Ena izmed njih je močvirski tulipan. Zaradi zniževanja nivoja talne vode pa obstaja nevarnost, da iz tega področja izginejo redke ptice, ki še prebivajo v močvirju. Poleg živali je ogroženo tudi približno 37 vrst avtohtonih rastlin.

Danes je barje vir talne pitne vode za okoliške kraje. Ljudje so do konca 50. let prejšnjega stoletja nosili vodo iz potokov, v začetku 60. let pa so v vasi napeljali vodovod. Zaradi lepote barja in uporabe njegove pitne vode si moramo vsi skupaj prizadevati, da bi ga ohranili čistega.

Reka Ljubljanica in življenje ob njej

Reka Ljubljanica sodi med znamenitosti barja in vasi Podpeč. Reka izvira v Močilniku pri Vrhniki. Je kraška reka s kratkim, počasnim površinskim tokom. Dolga je 38 kilometrov. Od izvirov pri Vrhniki teče prek Ljubljanskega barja ter se pri Zalogu izliva v reko Savo.

Ljubljanica ima v Podpeči dva desna pritoka, Podpeški potok in Podhruško. Strugo Ljubljanice so v času Rimljanov predstavili bliže Podpeči zaradi lažjega prevoza kamna iz podpeškega kamnoloma. Stara struga je vidna še danes. Leži na poti iz Podpeči proti Notranjim Goricam, pri spomeniku na Strženu. Še danes sta lepo vidni nad barje segajoči brežini na vsaki strani struge. Po njih so verjetno s konji vlekli ladje proti toku.

V zgodovini reko prvi omenja grški geograf Strabon v 1. stoletju pred našim štetjem. Opisal je pomembno vodno pot pri naselju Nauport, današnji Vrhniki. Vrhnika je bila v rimskih časih pomembna vojaška in trgovska postojanka. Tako so lahko nadzorovali premike vojske in pretok trgovskega blaga z daljnega Črnega morja in iz srednje Evrope do Rima. V Ljubljani so našli veliko starih predmetov, ki segajo še v čas mostiščarjev. Našli so prazgodovinsko orodje iz jelenovega roga, meč iz bronaste dobe, sulice in srpe ter veliko predmetov, ki so svojo pot končali v reki v novejših časih. Vsi ti predmeti nam govorijo o nekdanjem življenju ljudi ob reki in pomenu reke kot prometni in trgovski poti. Po njej so s čolni prevažali železo, kože, kožuhovino, žito, sadje, svilene tkanine, steklene predmete, morsko sol, vino, les, drva, apno in kamenje. V času vojne pa so po reki oskrbovali vojsko z vsem potrebnim.

Včasih je bila reka Ljubljanica pomemben vir življenja za prebivalce Podpeči. Vodo iz nje so ljudje uporabljali za pitje, kuhanje, v njej so dekleta in žene prale perilo, mnogi pa so se v vročih poletnih dneh v njej tudi kopali.

Čolnarji, ki so vozili po Ljubljani, so se okoli leta 1708 razdelili na dva ceha : ceh (združenje) malih in velikih čolnarjev. Malih čolnarjev je bilo na Ljubljani 159. Od teh jih je bilo v Ljubljani 30, drugi pa so bili na Vrhniki, v Podpeči, na Igu in v Loki. Mali čolnarji so prevažali trgovsko blago, pa tudi potnike. Njihovi čolni so sprva nosili tovor 40 centov (2224 kg), pozneje pa 60 centov (3200 kg). Velikih čolnarjev je bilo v Ljubljani in na Vrhniki 40. Obe združenji sta bili leta 1787 razpuščeni.

Promet po Ljubljani je delno upadel v 18. stoletju, ko so zgradili pot med Ljubljano in Trstom. Leta 1823 so plovbo po Ljubljani razglasili za svobodno. Po reki je lahko čolnaril vsak, ki je plačal pristojbino.

Za prevoz potnikov po reki so uporabljali čolne, ki so jih imenovali "brodniki", za prevoz peska pa so uporabljali "peskarje". Leta 1840 je po Ljubljanici vozil tudi parnik z imenom Nadvojvoda Janez. Parnik je bil dolg 80 čevljev (25,6 metrov) in širok 13 čevljev (4,16 metra). Parnik je za pot od Ljubljane do Vrhnike potreboval 2 uri in 45 minut. Nazaj je potreboval za pot pol ure manj, kajti plul je s tokom. Parnik je plul do leta 1843.

Ljubljana je dobila leta 1849 železnico. Gradnja proge preko barja je bila zelo težka, saj se je zemljišče nenehno pogrezalo. Zato so na mesta, kjer teče proga, položili v zemljo hraste, skupaj z vejami in listjem. Nato so teren utrdili še s kamenjem iz kamnoloma. Tak nasip je bil zelo trden in po njem teče proga še danes. Zaradi izgradnje železnice je čolnarjenje po Ljubljanici precej upadlo, saj so velik del tovara prepeljali z vlaki. Ljudi so po reki prevažali do začetka 20. stoletja. Na tržna dneva, vsako sredo in soboto, so vozili ljudi od Podpeči do Jeka.

Ljubljanica pa ni bila le prometna in trgovska pot, temveč tudi kraj za zabavo ljudi. Pomembne dogodke so Ljubljančani proslavljali z vožnjami po Ljubljanici.

Ljubljana je bila v 16. in 17. stoletju tudi kraj kaznovanja. Peke, ki so pekli prelahek kruh, so s potapljalco potapljali v reko. Na tak način so peke po naročilu mestnega sveta kaznovali do 17. stoletja.

Do druge svetovne vojne je bila Ljubljana ne samo prometna in trgovska pot, marveč tudi vir vode za pitje in uživanje. Ljudje so vodo iz reke nehali uporabljati med drugo svetovno vojno, kajti v njej so našli več trupel ljudi.

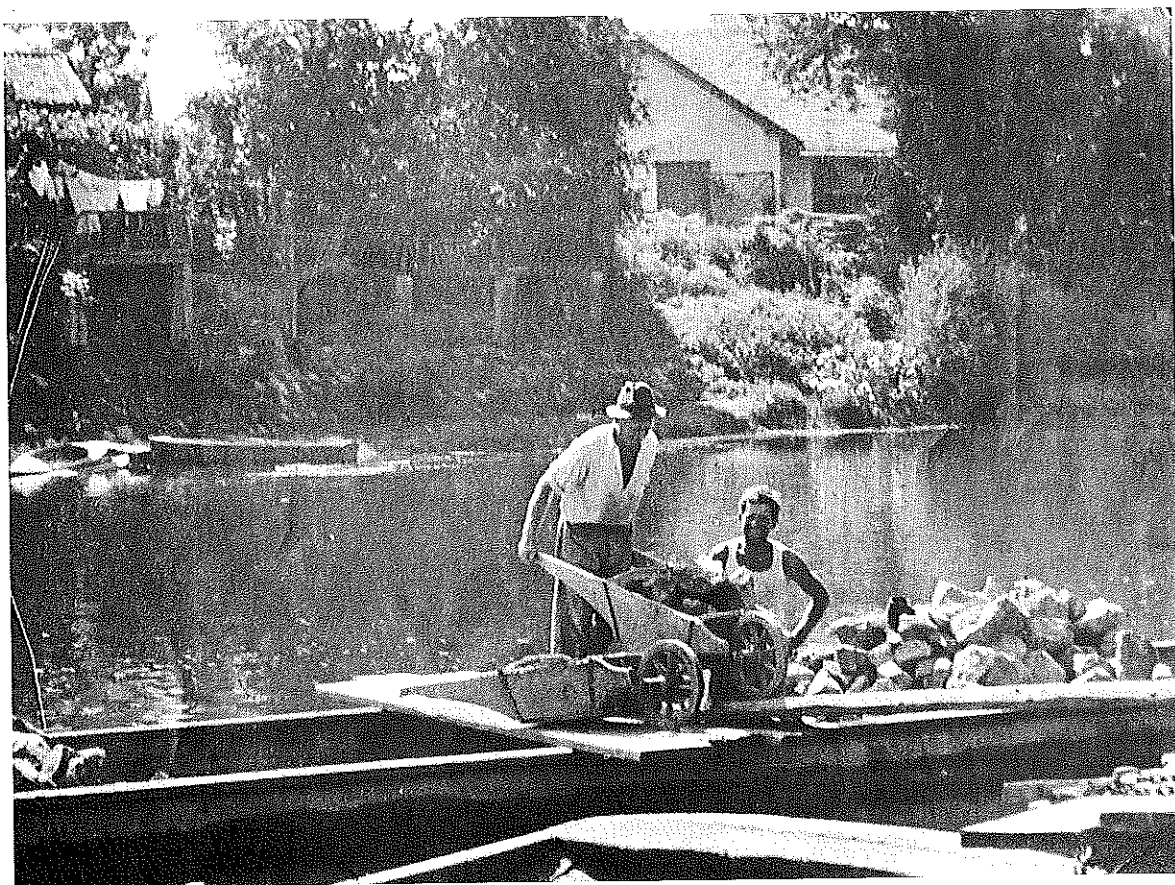

Ljubljana - nekoč pomembna prometna in trgovska pot

V Podpeči živi 82 - letni Pavle Pristavec, ki se je od svojega 17 leta ukvarjal s čolnarstvom. Lastnik čolna je bila Stavbna družba, ki je v tistem času upravljala s podpeškim kamnolomom. Čolne so izdelovali predvsem v Preserju tesarji Anton Umek, Franc Podboj in Jože Maček. Izdelani so bili iz 8 centimetrov debelega smrekovega lesa. Dolgi so bili 17 metrov, široki 2,30 metra in visoki 0,8 metra. Vanje so naenkrat naložili do 10 kubičnih metrov kamna, teže 18 do 20 ton. Pod mostom v Podpeči je še danes potopljen tak čoln. Čolni so propadli v nekaj letih, saj so jih uničevale skale v reki, pa tudi trohneli so hitro. Povprečna življenjska doba čolna je bila 5 do 6 let.

Za izdelavo čolnov so bile potrebne posebno debele smreke, ki so rasle v krimskih gozdovih. Debla so vzdolžno prežagali s posebnimi žagami, s katerimi sta žagala dva delavca. Žaganje debel in izdelava čolnov sta bila za vaščane poseben dogodek.

Včasih so več takih čolnov povezali skupaj in na njih priredili vaško veselico, kjer so se zabavali in plesali.

Čolnar Pavle Pristavec leta 1950

Vožnja do Ljubljane je trajala 4 do 5 ur, če pa so bile zapornice v Ljubljani odprte, le 2 do 3 ure. Za pot nazaj so potrebovali precej več časa, še zlasti takrat, kadar je bila Ljubljanica visoka. Včasih so pluli proti toku ves dan. V enem dnevu so čolnarji opravili le eno vožnjo do Ljubljane in nazaj. Plačilo za eno vožnjo je znašalo od 80 do 100 dinarjev.

Vsak čolnar je moral dobro poznati reko, kje so njene pasti in mulj, da pri plovbi ni nasedel. Kadar je bila Ljubljanica visoka, sta čolnarila dva čolnarja skupaj, kajti takrat je bila reka deroča. Čolnarili so v vsakem vremenu, če je bilo potrebno, tudi pozimi.

Čolnom niso dajali posebnih imen, kot je to v navadi danes, niti niso bili okrašeni s posebnimi okraski. Kadar so pluli s tokom, so čoln poganjali v vesli, proti toku pa so si pomagali z drogom. Čolnarji so se ob srečanju pozdravili z roko, posebnih pozdravov pa niso imeli. Tovor so razkladali v Trnovem, tam, kjer Gradaščica priteče v Ljubljanico. Na tem mestu je bila tudi mitnica.

Vožnja s čolnom - v ozadju je stari most čez Ljubljanico

Danes reka počasi umira. Mnoge tovarne in gospodinjstva spuščajo vanjo nesnago, zato življenje v njej zamira. In kaj bo ostalo naslednjim rodovom? Če zanjo ne bomo pravočasno poskrbeli, bo ostalo za zanamce bolj malo. Le umazana in s smetmi in navlako onesnažena reka. Voda je bila včasih pitna, danes pa bi ljudje zboleli, če bi popili le en kozarec te vode.

Za povezavo kraja je pomemben tudi most čez reko Ljubljanico. Zgrajen je bil leta 1937. Pred tem je čez reko vodil lesen most, ki je stal nedaleč od današnjega. Po izgradnji novega mostu so lesenega podrli.

Znano je, da so si včasih nekateri najbolj pogumni celo upali skočiti z vrha mostu v reko. Marsikomu bi že ob pogledu z vrha mostu zastal dih, kaj šele, da bi skočil v globoko, skrivnosti polno reko.

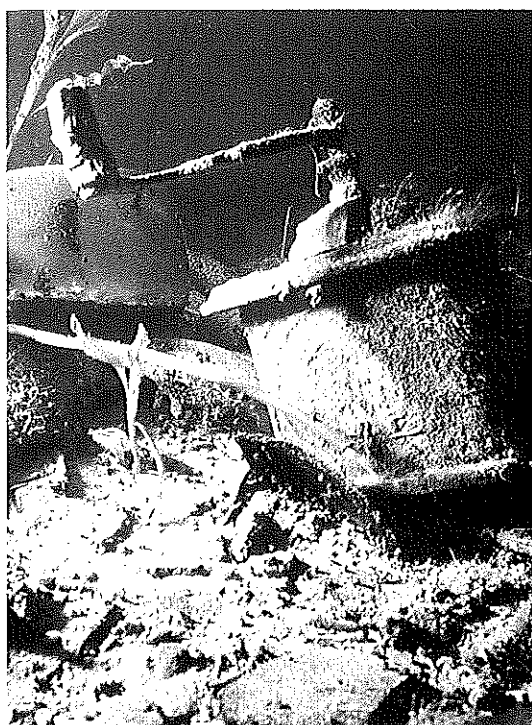
Danes se ljudje lahko vozijo po Ljubljanici le s čolni na vesla ali manjšimi motornimi čolni, katerih motor ne presega več kot 4 konjske moči.

Mnogo lepega in zanimivega, kar se je dogajalo na Ljubljanici in ob njej, je zapisanega, ali pa nam o tem pripovedujejo stari ljudje. Upam, da bodo tudi naši spomini na to reko tako lepi, kot so bili njihovi.

Ljubljanica privlači tudi potapljače, ki raziskujejo njena skrita bogastva. Med njimi je tudi Miro Potočnik. V reki je našel mnogo ostankov naše preteklosti, ki jih je zabeležil na fotografijah.

Most čez Ljubljanico, ki je bil zgrajen leta 1937

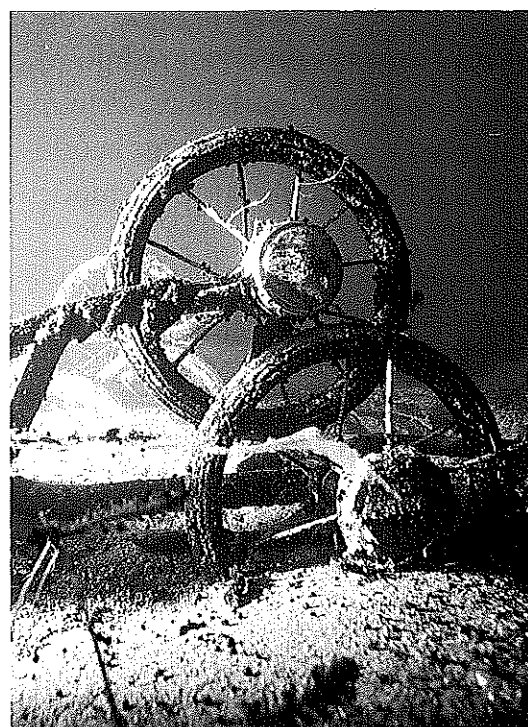
Star kavni mlinček

Reka je poraščena z različnim rastlinjem

Ribe opazujejo potopljene predmete iz Ljubljane

Uporabite domišljijo

Vas Podpeč je znana po kamnu, lesni industriji in apnenicah

Vas ima dolgo tradicijo. Naselje se je razvilo ob vznožju hriba Sv. Ana in je obstajalo že v času Rimljanov. Ti so v tukajšnjem kamnolomu lomili kamen - podpeški apnenec, imenovan "podpečan". S tem kamnom so gradili mesto Emona (okrog leta 260 n.š.), sedaj naše glavno mesto Ljubljana. Emona je bila v tistih časih postojanka rimskega cesarstva. Prvotni rimski kamnolom je bil v Podpeči na mestu, kjer sedaj stoji Prebilova hiša. Kamen so v kamnolomu naložili na vozove in ga odpeljali do Ljubljanice, kjer so ga preložili na čolne. Od tu so ga vozili v Emono in v druge kraje. Ker je bila reka odmaknjena od vasi, je bila pot do nje naporna, pa tudi pretovarjanje kamna ni bilo enostavno. Zato so strugo reke predstavili bliže naselju, uredili pa so tudi pristanišče. Iz kamna so izdelovali nagrobnike, plošče, oltarje, pepelnice, mejnike in druge izdelke. Z odhodom Rimljanov iz Emone ob koncu petega stoletja našega štetja je za dolgo časa zamrla kamnoseška obrt v Podpeči.

V večji meri so pričeli izkoriščati kamen iz kamnoloma v baročni dobi, konec 18. stoletja.

Podpeški apnenec je temno siv ali črn, prepredajo pa ga številne bele lise, ki so verjetno ostanki školjk. V kamnu lahko najdemo okamnele ribe, školjke in polže, našli pa so tudi odtis metulja. Ohranile so se celo barve njegovih kril. Kamen sodi v srednjejurske sklade, ki so nastali pred približno 203 milijoni let. Apnenec je bil zaradi lepega videza in lahke obdelave cenjen kamen.

Kamen ni primeren za gradnjo na prostem, kajti pod vplivom vremenskih razmer izgubi precej svoje lepote. Primernejši je za opremo notranjih prostorov. O podpeškem kamnu je pisal tudi zgodovinar Schmid, ki meni, da so prav zaradi kamna Rimljani regulirali do tedaj močno vijugasto strugo Ljubljanice od Podpeči proti Ljubljani.

O kamnu piše Janez Vajkard Valvasor takole: "... črn kakor oglje in ima velike in majhne bele žile. Ljubljanski kamnoseki ga uporabljajo za različno delo, mize, plošče, vrata, okraske in podobno."

Mesto Ljubljana je bilo leta 1780 tlakovano s savskimi prodniki in podpeškim kamnom.

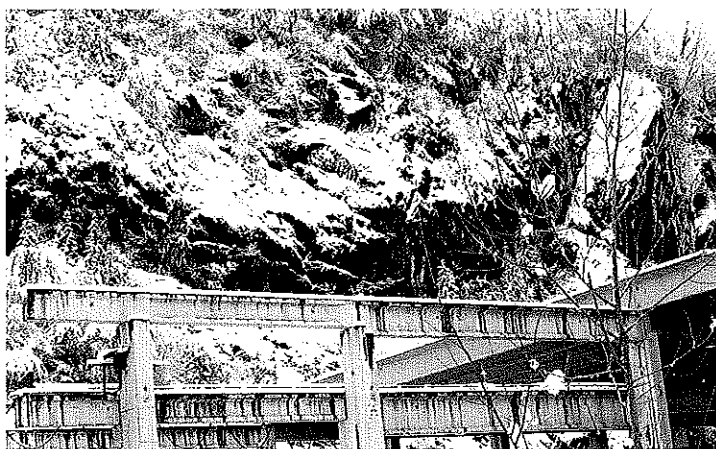
Po prvi svetovni vojni so delo v kamnolomu opravljali ročno. S koničastimi svedri so v kamen navrtali luknje. Vanje so vložili razstrelivo in tako od žive skale lomili plast za plastjo. V kamnolomu so klesali bloke in robnike. Koristno so porabili tudi odpadni kamen. Večje kose so uporabljali pri gradnji hiš in kamnitih ograj, manjše kose pa so delavci drobili za gramoz. Z njim so posipali makadamske ceste. Delo so opravljali ročno do sredine tridesetih let prejšnjega stoletja, ko so v vas napeljali elektriko.

Po drugi svetovni vojni je v kamnolomu delalo tudi po 40 kamnosekov. V letih pred zaprtjem kamnoloma pa jih je tu vztrajalo le še 5.

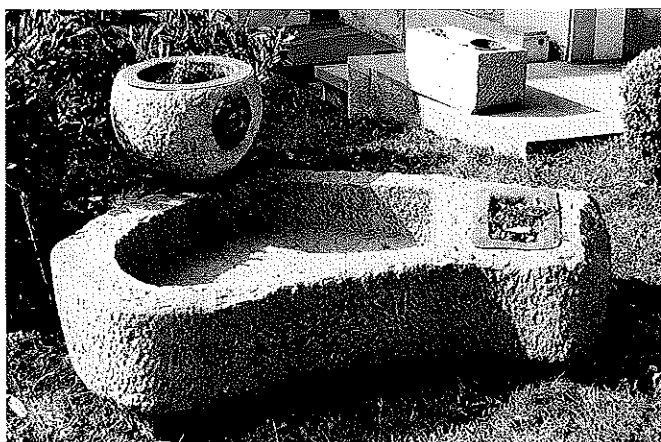
Ponovno veljavo podpeškemu kamnu je dal konec 19. stoletja arhitekt Jože Plečnik. V Podpeč se je večkrat pripeljal s kočijo. Izbiral je kamen za stavbe, za katere je izdelal načrte. V tem času se je za gradnjo stavb v Ljubljani veliko uporabljal podpeški kamen. Med drugim so ga uporabili pri gradnji Narodne in univerzitetne knjižnice, nebotičnika, skupščine, ljubljanske tržnice, stadiona, cerkve Sv. Mihaela v Črni vasi (zgrajena 1292) in drugih okoliških cerkva.

Leta 1971 so kamnolom opustili zaradi pomanjkanja kakovostne kamnine.

Danes je v kamnolomu obrat za predelavo magmatskih kamnin, Mineral. Obdelujejo predvsem granit. Kamnite bloke uvažajo iz Italije, Rusije, Brazilije, Afrike in od drugod. V Sloveniji imajo svoj kamnolom granita na Pohorju. Kamen se imenuje pohorski tonalit. Na žagi, ki se imenuje polnojarmenik, kamnite bloke razžagajo na večje število plošč. Plošče potem brusijo in polirajo. Nato jih dajo v nadaljnjo obdelavo ali prodajo. Iz poliranih ali surovih plošč izdelajo razne izdelke. Izdelujejo predvsem okenske police, tlake, vrtno in okrasne mize, kuhinjske pulte, fontane in vodnjake, stopnice, nagrobne spomenike in druge izdelke po naročilu. Granit, ki ga obdelujejo, se med seboj loči po barvi. Lahko je siv, zelen, rdeč, črn ali rjav.

*Kamnolom,
v katerem
so kopali apnenec*

*Izdelek
iz podpeškega
apnenca*

Portal iz leta 1850

Portal

Vodnjak

Hribi v okolici Podpeči so poraščeni z gozdovi. Zato se je v kraju razvila tudi lesna industrija. Leta 1934 je podjetnik Srečko Kobi ustanovil tovarno, ki se je imenovala Stolarna. Del tovarne se je leta 1938 pogreznil v Ljubljano. Nato so zgradili novo tovarno, ki je bila bolj odmaknjena od brega.

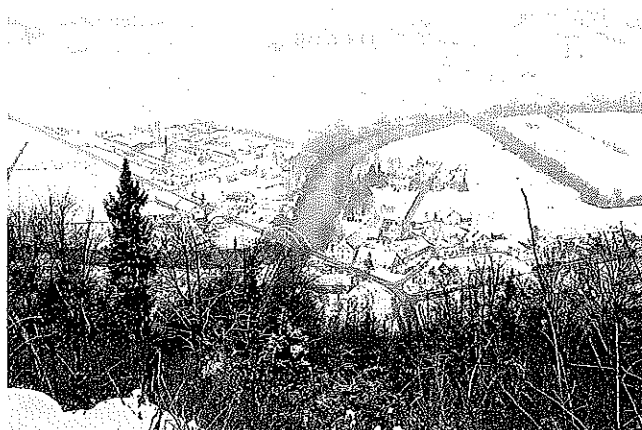
Po drugi svetovni vojni je tovarna prišla v last države. Spremenili so tudi njeno ime v Lesno predelovalno industrijo Podpeč. Leta 1962 se je tovarna preimenovala v Hoja - predelavo lesa - obrat Podpeč.

V tovarni so sprva izdelovali stole, vrtnice, vrtnice stole, lesno galanterijo in svečnike. Včasih so v Hoji izdelovali najboljše obešalnike, ki so jih prodajali predvsem v Anglijo. Danes izdelujejo v glavnem obešalnike. Svoje izdelke prodajajo v Sloveniji, izvažajo pa jih tudi v Evropo in Ameriko.

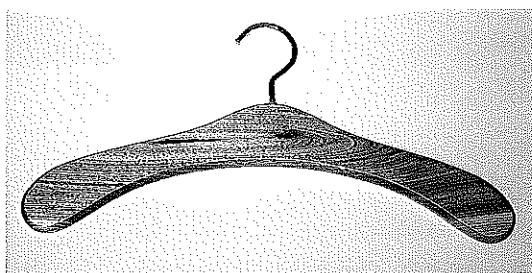
V tovarni je trenutno zaposlenih 90 delavcev, pretežno domačinov.

Hribi v okolici Podpeči so bogato poraščeni z gozdovi

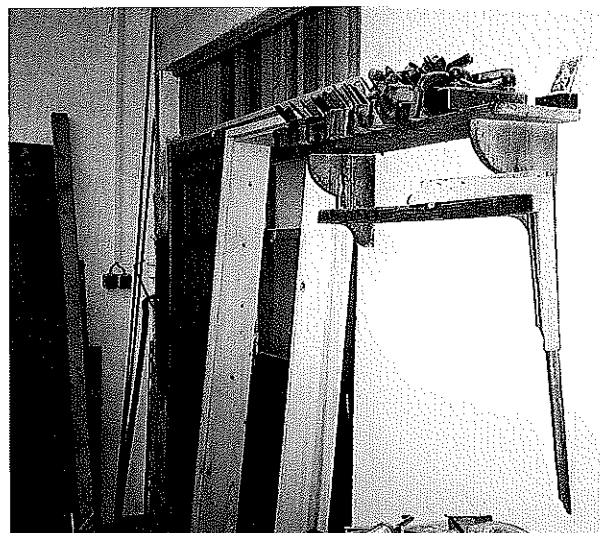

Tovarna Hoja

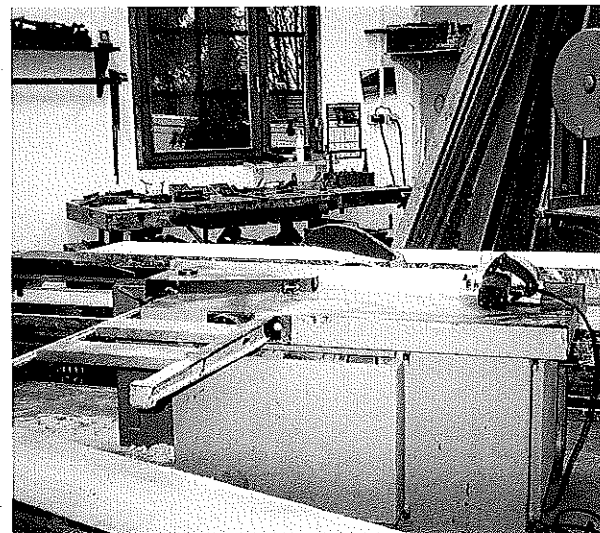
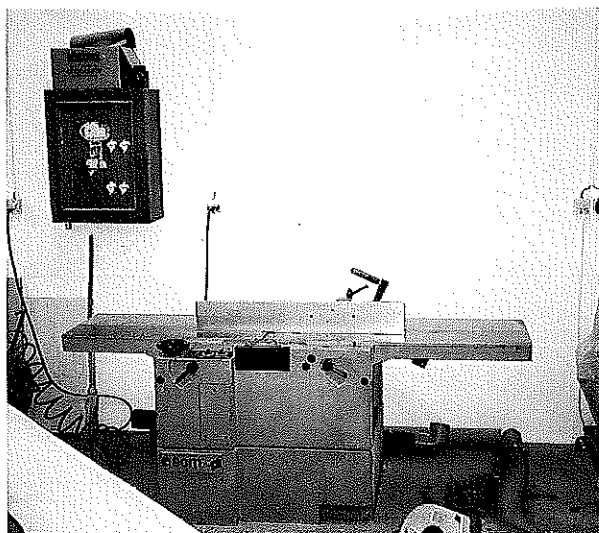

Obešalnik, tradicionalni izdelek tovarne

Poleg tovarne Hoja se je zaradi bližine gozdov v kraju razvila tudi obrt, predvsem mizarstvo. Nekdaj so mizarji obdelovali les z ročnim orodjem, kajti v kraju še ni bilo elektrike. To orodje je bilo preprosto. Pri delu so si pomagali s kladivi, dleti, preprostimi izvijači in drugim orodjem. Danes si mizarji pri delu pomagajo z električnimi stroji. Njihovo delo je veliko lažje, izdelki pa so hitreje narejeni. Pri delu uporabljajo stroje: stiskalnico, frezo, žago, skobelnik, vrtalnik in drugo.

Orodje za ročno obdelavo lesa: primež, ročna žaga, leseno šestilo

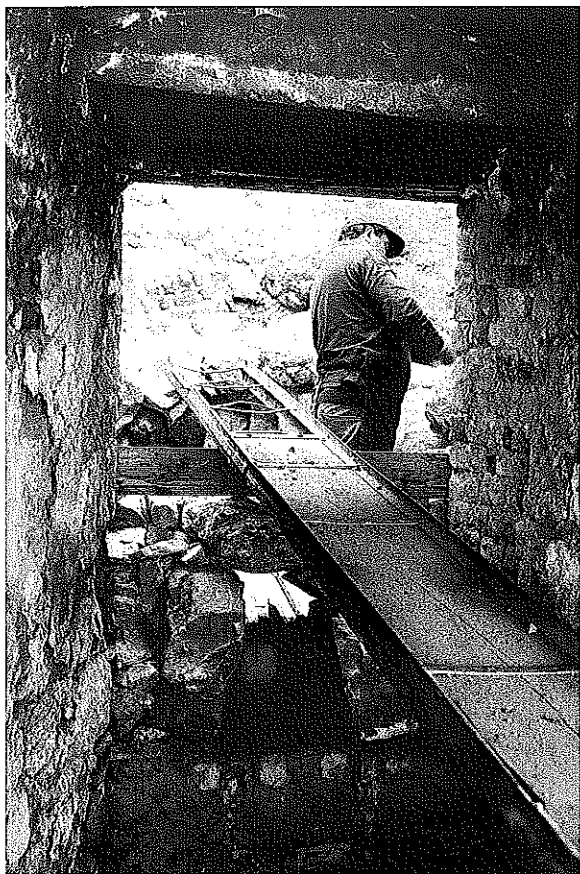
Orodje za strojno obdelavo lesa: skobelnik, tračna žaga in sesalec prahu in žaganja

Vas pa se ponaša še z eno tradicionalno dejavnostjo, to je z apneničarstvom. V kraju se ljudje ukvarjajo z apneničarstvom že več kot sto let. Pred leti je bilo v kraju več apnenic, do danes pa sta se ohranili dve.

V vseh teh letih se delo v apnenici ni bistveno spremenilo. Kamen za apnenico kopljejo v kraju. Te kamne zložijo v apnenico. Apnenica je sedem metrov visoka in štiri metre široka kamnita peč. Kamen mora biti v njej zložen kot obok, da podpira sam sebe. Pod njim zakurijo ogenj. Pravijo, da kamen "kuhajo". Kuhanje traja približno deset dni in noči. Za kuhanje ene apnenice porabijo tudi do 150 kubičnih metrov drv. Kamenje se pri kuhanju segreje do najmanj 1000 stopinj Celzija. Po končanem kuhanju dobijo žgano apno. Prej sivi apnenec sedaj postane bel. Precej izgubi tudi na svoji teži. Žgano apno dajo v bazene z vodo, kjer ti kamni razpadejo. Ti bazeni se imenujejo apnice. Tam se žgano apno zgasi in dobijo gašeno apno. To apno razredčijo z vodo in precedijo. En kilogram žganega apna vpije tudi do tri litre vode. Pri tem nastane visoka temperatura, tudi do 100 stopinj Celzija. Nato se apno počasi ohlaja. Tako dobimo apno, ki ga uporabljamo v gradbeništvu in za beljenje sten. Za beljenje je boljše starejše apno, ki se bolj drži sten in je zato bolj kvalitetno.

Kamen za žaganje kopljejo v bližnjem kamnolomu

*Na sprednji strani apnenice je odprtina za
kurišče*

Kamenje za žaganje je zloženo kot obok

Vas Jezero krasi Jezero pod Krimom

Zgodovina vasi Jezero sega v konec 12. oziroma začetek 13. stoletja. Ime je dobila po jezeru, ki krasi vas. Na bližnjem hribu so postavili cerkev Sv. Lovrenca. V nasprotju z drugimi naselji se vas ni razvijala ob cerkvi, temveč ob bližnjih izvirih pitne vode. Ob teh izvirih so zgradili prve tri hiše v vasi, ostalih deset hiš pa so ljudje postavili ob poti Ig - Podpeč. Pot je bila v prejšnjih stoletjih speljana po vaškem klancu mimo starih hiš, danes pa teče ob robu vasi.

Lastniki vasi so bili turjaški grofje. Ti so vas kasneje zaradi ženitve prepustili ljubljanskim grofom. Zase so obdržali le štiri kmetije : Gregarjevo, Japljevo, Jer-načevo in Ančnikovo. Ljudje so morali dajati grofom desetino svojega pridelka vse do leta 1848, ko so kmetje postali svobodni. V tistih časih so se ljudje ukvarjali predvsem z delom na kmetijah, sekali so les, obdelovali njive in opravljali dela, ki so jih od njih zahtevali njihovi gospodarji. Kasneje pa so ljudje dobili zaposlitev v podpeškem kamnolomu.

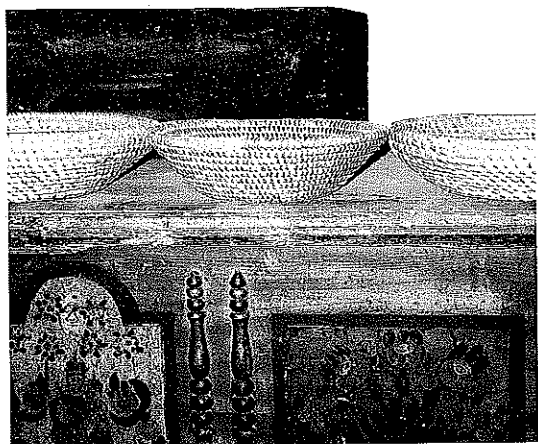
Jezero na starih fotografijah

Ob vasi se dviga Sv. Lovrenc s cerkvijo, zgrajeno v 12. stoletju

Delo na kmetiji je bilo nekoč težko. Na poljih so za delo uporabljali vole in konje, ki so jih v današnjih časih zamenjali stroji. Veliko dela so opravili ročno, zato je bilo delo naporno in dolgotrajno.

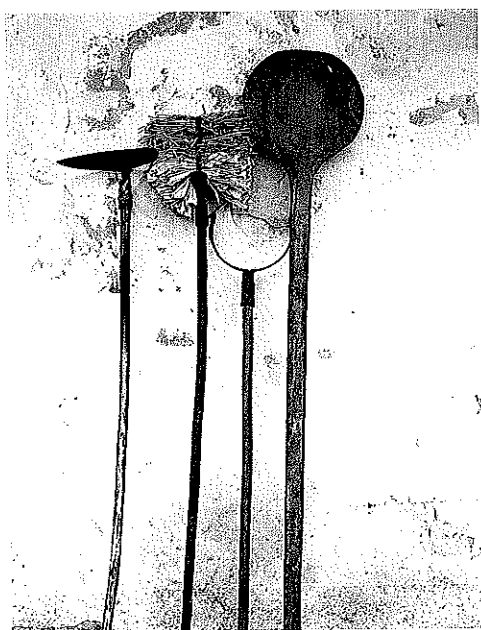
Tudi hišna opravila so potekala drugače kot danes. Gospodinje so kuhale v litoželeznih loncih. Kuhale so predvsem v krušni peči, kjer so pekle tudi kruh. Z burklami so dajale v peč lonce, z lesenim loparjem pa so vstavljale hlebce kruha. Tudi oblačila so izdelovali v veliki meri doma. Na kolovrat so spredli volno, iz katere so gospodinje pletle tople puloverje. Blago so spravljali v lesene skrinje, ki so bile poslikane z ljudskimi motivi. V podobnih skrinjah so shranjevali tudi žito.

Lesena skrinja iz leta 1836

V litoželeznih loncih so kuhali v krušni peči

Greblja, omelo, burkle in lopar za vstavljanje loncev in hlebcev kruha v krušno peč

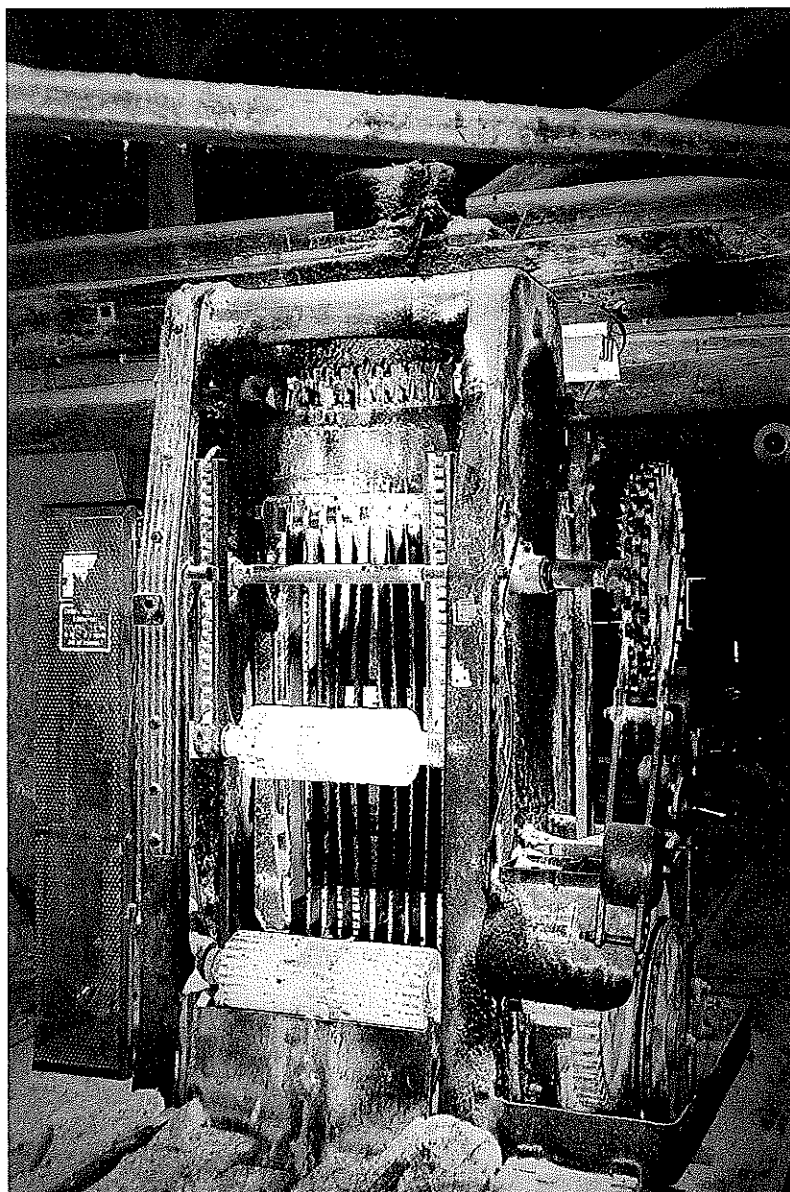

Kolovrat, s katerim so predli volno

Do današnjih časov se je vas zelo razširila. Ljudje se vse manj ukvarjajo s kmetijstvom in živinorejo. Večina ljudi si je našla zaposlitev v Ljubljani in okoliških krajih.

V vasi je tudi žaga, ki jo je leta 1935 zgradil trgovec Vid Mazi . Na žago vozijo les iz okoliških gozdov. Hlode razrežejo v trame, plohe in deske. Plohe včasih režejo v manjše letve, ki jih potrebujejo mizarji pri izdelavi pohištva, ograj in pri stenskih oblogah. Ljudje prihajajo na žago tudi po deske in trame, ki jih potrebujejo za postavljanje streh.

Delo na žagi je težko in nevarno, zato je potrebno veliko previdnosti, da se delavcem ne pripeti nesreča.

Večlistna žaga, s katero razžagajo hlode

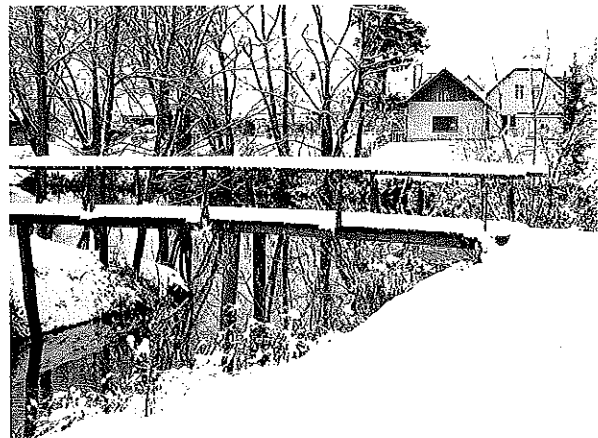
O nastanku jezera pod Krimom govori več legend. Ena izmed njih pripoveduje, da so v naših krajih živele vile. S svojimi nasveti so pomagale prebivalcem Jezera. Svetovale so jim, kdaj naj orjejo, kdaj sejejo in žanjejo. Prebivalci so jih ubogali, zato so imeli jeseni bogato letino. V nočeh, ko je bil poln mesec, so se vile zbirale v dolinici pod gozdom. Tam so plesale kolo. Niso pa hotele, da bi jih pri plesu kdo opazoval. Vaščani so to spoštovali in se izogibali srečanja z njimi. V vasi je živel tuhi hudobni vaščan. Neke noči, ko so vile plesale, jih je šel opazovat. Nekaj časa jih je gledal, nato pa zaklical : "O, tole pa poznam! Dolinarjeva Katra je! Poznam jo po zobeh." Hudobnež je udaril s sekiro po skali. Iz skale je privrela voda in poplavlila vso dolino. Takrat so vile zapustile naše kraje. Od tistih časov v kraju ni bilo več tako dobrih letin, kot so bile pred tem.

Druga legenda pripoveduje o velikih votlinah med Podpečjo in Planinico. V njih živi zmaj, ki rad spi. Kadar ga kdo zbudi, se zmaj razjezi in začne opletati z repom. Takrat nastanejo poplave.

Jezero je kraškega izvora. Je okrogle oblike. Široko je 135 metrov, globoko pa najmanj 47 metrov. Leži na ravnem delu uvale, ki je dolga skoraj kilometer. Od ostalega barja ga loči plitva skalna grbina. Voda priteka vanj iz potoka, ki se zliva vanj na južni strani. V globini 47 metrov se jezero zoži v globoko skalno brezno, zaradi katerega je to eno najglobljih naravnih jezer v Sloveniji. Voda, ki odteka skozi brezno, se pojavi približno 300 metrov stran, blizu šole na Jezeru, kot izvir Podhruška. Potok se izliva v reko Ljubljanico kot njen desni pritok.

Jezero je kraškega izvora

V Ljubljanico se izliva Podpeški potok

Ker ima jezero stalen dotok vode, se temperatura na njenem površju tudi poleti redko dvigne nad 20 stopinj Celzija. V globini pa ima voda 7stopinj Celzija. Plitvina jezera je poraščena z lokvanji, blatniki in šašem. V globini, kjer je svetlobe manj, je dno prekrito z nitastimi zelenimi algami. V globini 12 metrov štrlijo iz mulja skalne stene čudovitih oblik, ki niso več poraščene. Krasijo jih rdeče rjave pole rožencev. Na njih so sladkovodne spužve nenavadnih oblik in velikosti. Dno jezera je prepleteno s kotanjami in razpokami.

Maja 1996 so se v jezero spustili potapljači Lojze Zadnikar, Aleš Primčič, dr. Andrej Natlačen in dr. Anton Praprotnik. S kamero so posneli čudovit podvodni svet jezera in njegove prebivalce: ostrize, smuče, ščuke, pezdirke, krape, somiče žabe in školjke. Spustili so se do globine 40 metrov. Na tej globini je tok, ki vleče vodo v brezno, zelo močan. Potapljači so posneli tudi lepe skalne gmote ter kamniti obok, ki krasi jezerske globine.

*Nad jezerom se dviga Sv. Ana,
priljubljena izletniška točka*

Prebivalci Jezera so ponosni na svojo šolo

Šola na Jezeru ima bogato tradicijo. Novembra 1921. leta so odprli enorazredno šolo na Jezeru. Obiskovalo jo je 62 učencev, ki so do takrat obiskovali šolo v Preserju.

V šolskem letu 1933/34 so dotedanjo enorazredno šolo na Jezeru razširili na dvo-razredno Narodno šolo. Okolico šole je krasil tudi lepo urejen šolski vrt. Na šolskem dvorišču, tedaj telovadišču, so posadili dve spominski lipi. Takratni učitelj in upravitelj g. Schein je ob sajenju lip k njihovim koreninam zakopal seznama učencev od 1. do 4. razreda in od 5. do 8. razreda. Vsak seznam so vložili v svojo steklenico in jo zalili z voskom, da v njo ne bi prišla vlaga.

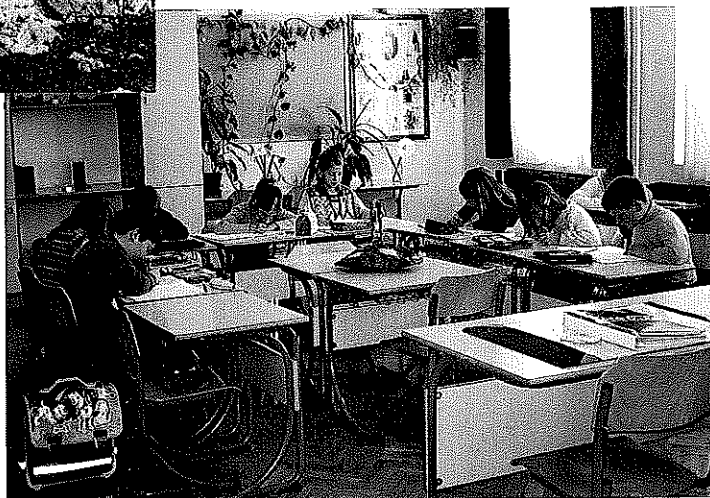
Za šolo je bilo pomembno tudi leto 1940, saj je tega leta šola dobila elektriko. V času med drugo svetovno vojno je bil pouk večkrat prekinjen.

Leta 1953 so šolsko stavbo nadzidali za eno nadstropje. Opeko za nadzidavo so s čolni pripeljali iz Ljubljane.

Danes ima šola dve sodobno opremljeni učilnici, kabinet, knjižnico, kuhinjo in sanitarije. Šolo obiskujejo učenci prvega in drugega razreda, v popoldanskem času pa so vključeni v podaljšano bivanje. Učenci od tretjega razreda naprej obiskujejo centralno šolo v Preserju.

Osnovna šola

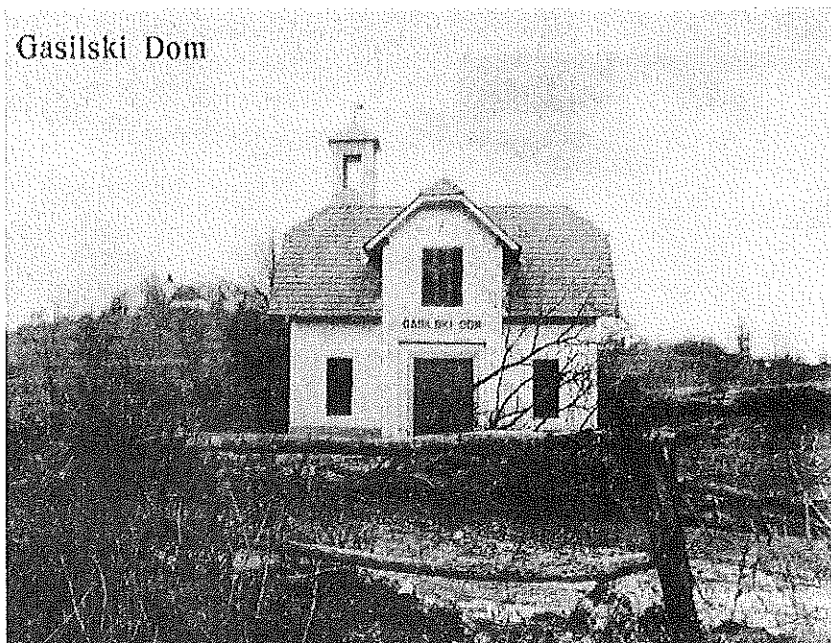

Sodobno opremljena učilnica

Dolgoletno tradicijo v kraju imajo tudi gasilska društva. Že naši pradedje so bili gasilci. Namesto motornih vozil so imeli konje. Vodo za gašenje požarov so črpali s črpalko na ročni pogon. Tudi njihova oblačila niso bila tako odporna na vodo in vročino, kot so oblačila, ki jih uporabljajo danes. Z leti so opremo izpopolnjevali. Obleke niso več izdelane iz volne, temveč iz umetnih materialov, ki bolje ščitijo gasilce. Trobento, s katero so oznanjali požar, je zamenjala sirena. Društva imajo danes moderno opremo in vozila, saj le tako lahko hitro in kvalitetno posredujejo v primeru požara ali druge naravne nesreče.

Vsako leto v oktobru, mesecu požarne varnosti, gasilci povabijo osnovnošolce na ogled vaje. Pokažejo nam opremo in nas učijo požarne varnosti in preprečevanja nesreč. Tudi mnogi učenci naše podružnične šole so se že pridružili mladim gasilcem.

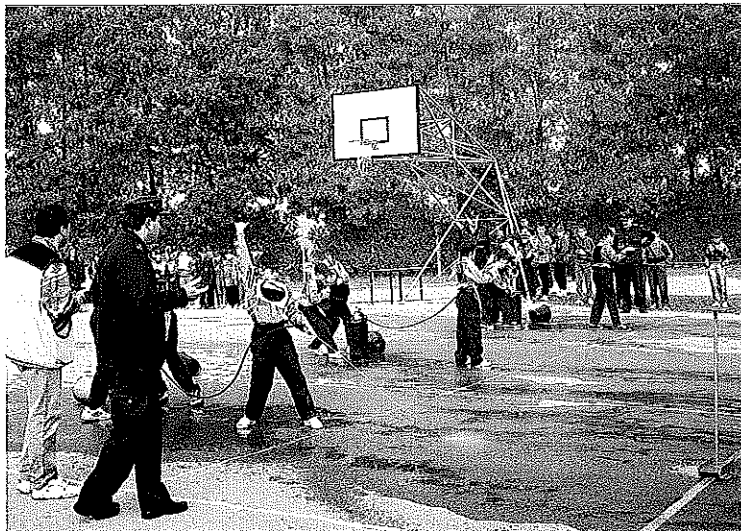
Gasilski Dom

Gasilski dom na Jezeru, zgrajen leta 1929

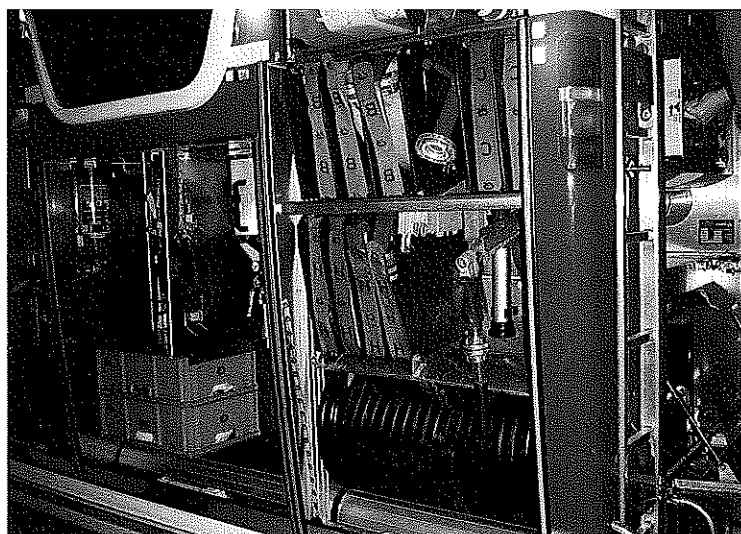
Prenovljen dom

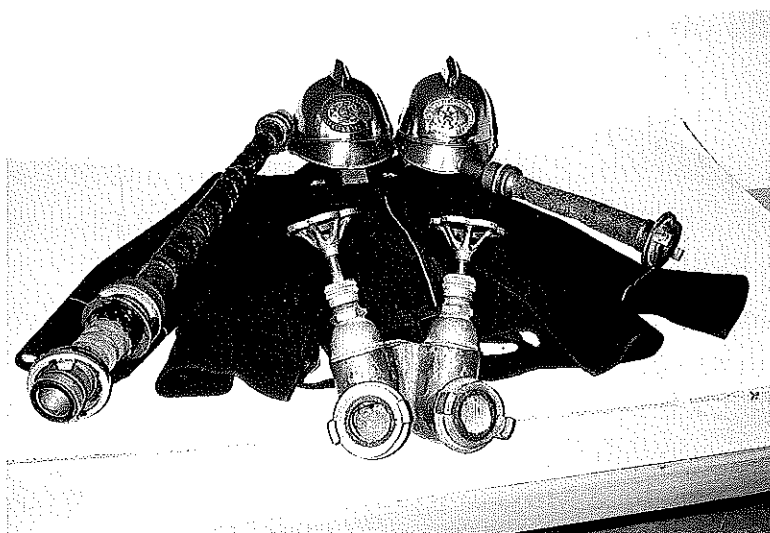
Veščin gašenja se učijo že učenci v osnovni šoli

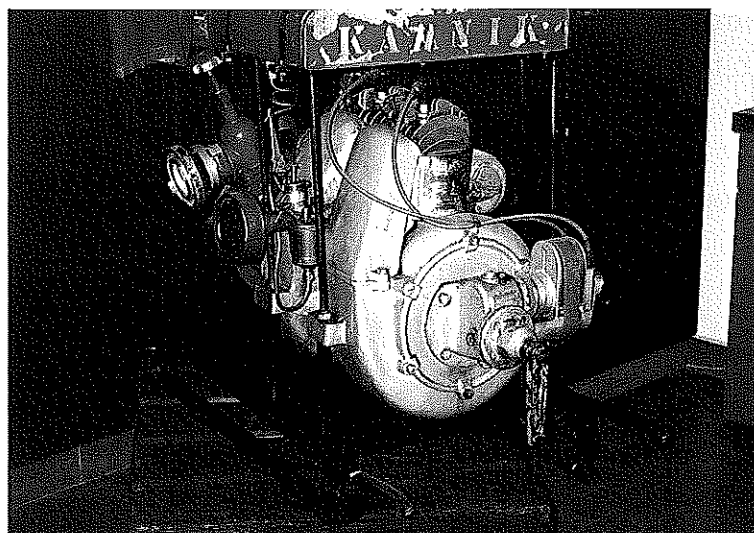
Gasilci iz Podpeči so leta 2001 prevzeli novo gasilsko vozilo Ognjeni bojevnik

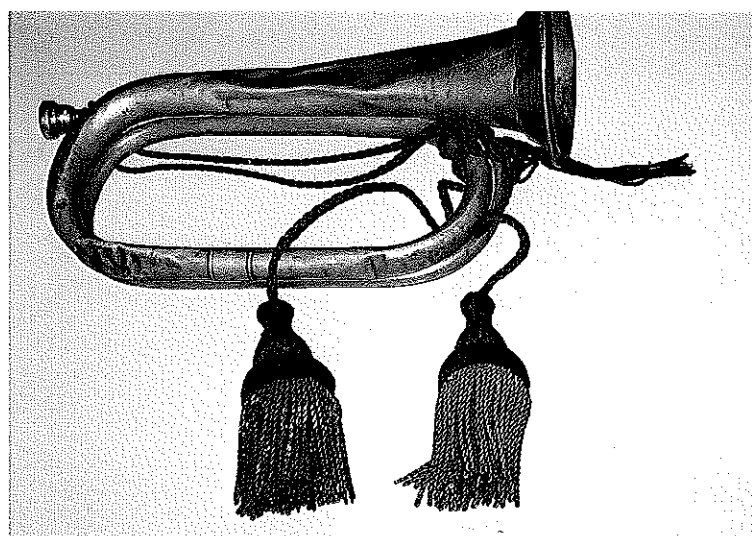
Notranjost Ognjenega bojevnika je dobro opremljena za gašenje požarov

*Stara uniforma gasilcev in pripomočki za gašenje
(PGD Kamnik pod Krimom)*

*Gasilska brizgalna iz leta 1936
(PGD Kamnik pod Krimom)*

Trobento za oznanjenje požara je danes zamenjala sirena

Beseda ob nastanku knjige

Življenje je eno samo raziskovanje. Ob tem naletimo na neznanke in probleme, ki naj bi jih reševali bolj ali manj z veseljem, razumom in znanjem.

Ena izmed nalog osnovne šole je, da skozi pouk ustvarja prave in manj prave situacije skozi reševanje katerih se učeči pripravljajo na življenje. Najbolje je, če učenke in učeni raziskujejo nekaj, kar koristi njim, staršem in okolici. Naši mladi raziskovalci s svojo mentorico so si zadali odelodaniti nekaj strani zgodovine svojega kraja. Predvsem je zasluga učiteljice Mirjane Kužatko in sodelujočih sponzorjev, da bodo izsledki njihovega prizadevanja izšli v obliki knjižice, ki jo bodo naši mladi avtorji radi prijeli v roke še veliko kasneje in jo pokazali tudi svojim otrokom. Prav pa bodo prišle tudi krajanom.

In naj bo to delo uvod v raziskovanje življenja.

Igor Selan, ravnatelj

Viri :

- ◆ Enciklopedija Slovenije - (številka 6 in 9)
- ◆ Davorin Vuga : Ljubljansko barje v arheoloških obdobjih, 1982
- ◆ Janez Klemenc : Osnovna šola Preserje v luči kraja , 1994
- ◆ Videokaseta - Koncert iz naših krajev, 4.9.1999
- ◆ Videokaseta - Podpeško jezero, maj 1996
- ◆ Glasilo mestne občine Ljubljana
 - Ema Umek :Ljubljana v reki časa
 - prof. dr. Milček Komelj : Očarani raziskovalec rečnega dna
- ◆ Časopis - Novice , 9.7.2001
 - Vladimir Jerman : Pavle, zadnji poklicni čolnar na Ljubljanici
- ◆ Časopis - Naš Časopis 23.2.1997
 - Branko Vrhovec : Tone kamenja na Ljubljanici
- ◆ Časopis - Tedenska tribuna 19.6.1969
 - Janez Kajzer : Kamen, ki krasi našo prestolnico
- ◆ Pričevanja domačinov
- ◆ Anton Ramovš : Podpeški in črni ter pisani lesnobrdski apnenec skozi čas
- ◆ Dušica Kunaver s soavtorji : Čar kamna ; Zbirka Pod domačo lipo
- ◆ Revija Kras, št. 50 , februar 2002
 - Davorin Vuga : Barje je dokončno zamočviril propad Rima

Gradivo so zbrali
UČENCI 2. RAZREDA OŠ PRESERJE, PŠ Jezero

Mentorica
Mirjana Kužatko

Strokovno pregledal
Janez Cimperman

Jezikovno pregledala
Metka Valenčič

Fotografije
Mateja Kočevar
Miro Potočnik (podvodne fotografije)
Mirjana Kužatko
Davorin Vuga (fotografije o kulturi bakrene in bronaste dobe)
Krajani Podpeči in Jezera

Grafična priprava
Studio DTS

Izdajo so denarno omogočili
Podjetja, društva, zasebniki in ustanove

Knjižico izdala
OŠ Preserje, Preserje 60

Leto izdaje
2002

Tisk
Tiskarna Schwarz, Ljubljana

Naklada
100 izvodov

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

908 (497.4 Podpeč)

908 (497.4 Jezero)

RAZGLEDNICE našega kraja / [gradivo so zbrali učenci 2. razreda OŠ Preserje,
PŠ Jezero ; mentorica Mirjana Kužatko ; fotografije Mateja Kočevar ... et al.].
- Preserje : Osnovna šola, 2002

1. Kužatko, Mirjana
117640192

Zahvala

- vsem krajanom za zbiranje gradiva in fotografij o kraju, ter
 - pokroviteljem, ki so omogočili izdajo knjige :

Mineral

Rabbit transport

Tiskarna Schwarz

OŠ Preserje

Krajevna skupnost Podpeč Preserje

Turistično društvo Podpeč - Jezero

Avtostoritve Rogelj

Elektro Zdešar

Občina Brezovica

Mizarstvo Rogelj Janez s.p.

IMA Podpeč

Prebil Marjana

Žabca

Vrhovec Peter

Kamnoseštvo Svete

Mišič Matic

Društvo upokojencev Podpeč - Preserje

Šuštaršič Peter & Co.